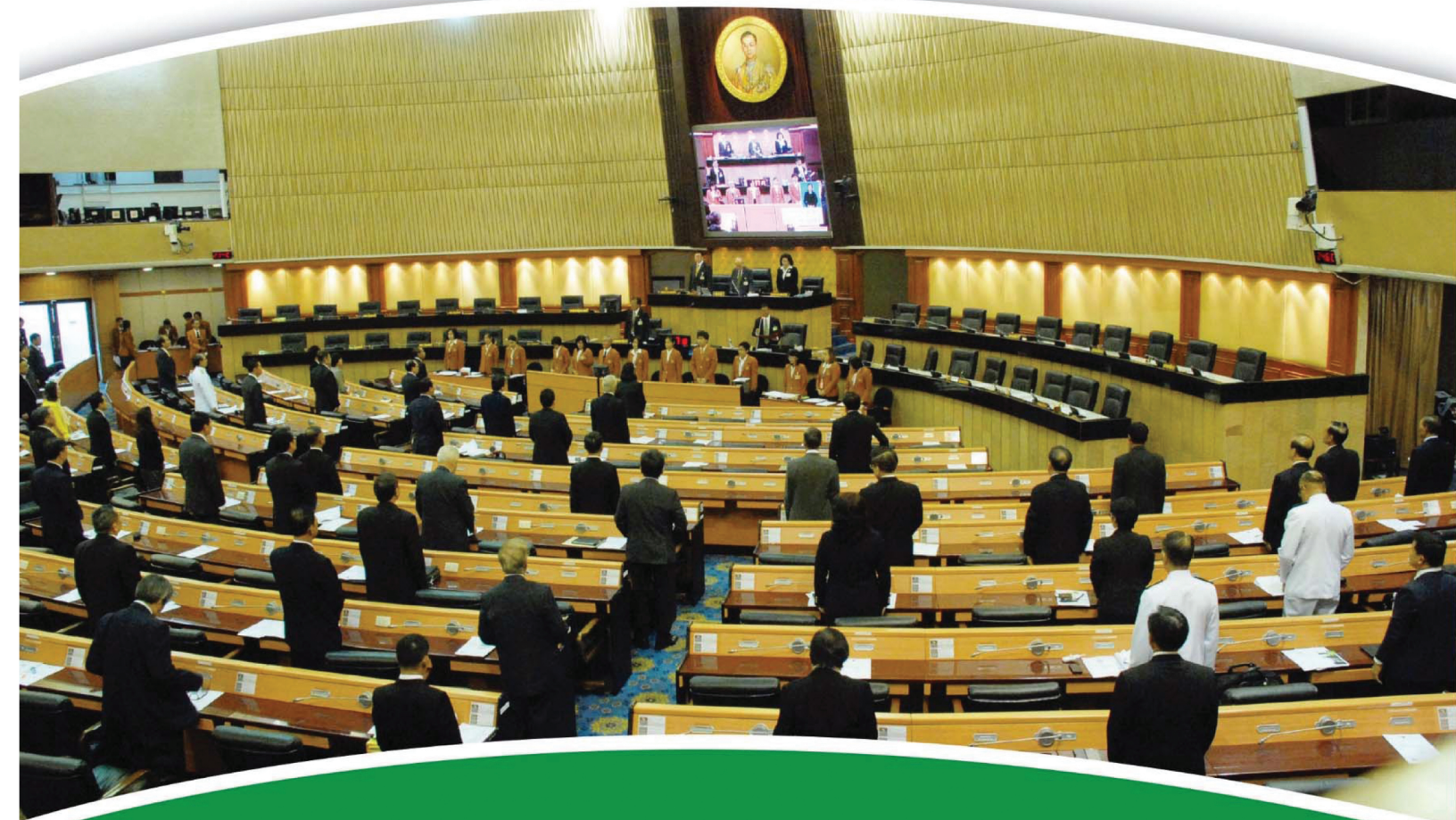




สภาปฏิรูปแห่งชาติ



พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วาระปฏิรูปที่ ๑๓ : การปฏิรูปการเงินฐานรากและสหกรณ์ออมทรัพย์ :
แนวทางการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงิน
ขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน



ชื่อเรื่อง	วาระปฏิรูปที่ ๑๓ : การปฏิรูปการเงินฐานรากและสหกรณ์ออมทรัพย์ : แนวทางการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน
เลขประจำหนังสือ	ISBN : 978-616-3990-16-7
ปีที่พิมพ์	สิงหาคม ๒๕๕๘
จำนวนหน้า	๓๒ หน้า
จำนวนพิมพ์	๒,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๙๘ - ๙ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๗๐๕
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๑๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๒๒

คำนำ

สภาปฏิรูปแห่งชาติได้ปฏิบัติภารกิจตามที่กำหนดในมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๕๗ กล่าวคือ “...ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ...” นอกจากการวิเคราะห์และกำหนด “วิสัยทัศน์และอนาคตประเทศไทย” สำหรับระยะเวลาประมาณ ๒๐ ปี ในอนาคต เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการกำหนดประเด็น และแนวทางการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ แล้ว สภาปฏิรูปแห่งชาติยังได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อสนเทศ ตลอดจนประมวลความรู้ ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ โดยได้ดำเนินการต่อเนื่อง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม หยิบยกขึ้นกำหนดเป็นวาระปฏิรูปที่สำคัญ ๆ รวม ๓๗ วาระปฏิรูป และเป็นวาระพัฒนาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องภายหลังจากการปฏิรูปแล้ว อีก ๖ วาระพัฒนา

วาระปฏิรูปและวาระพัฒนาทั้งหมด ได้ผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และได้นำเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามสมควรต่อไปแล้ว

เอกสารฉบับนี้เป็นประมวลรายงานวาระปฏิรูปที่ ๑๓ การปฏิรูปการเงินฐานรากและสหกรณ์ออมทรัพย์ แนวทางการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ดำเนินการโดยคณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติได้จัดรวบรวมเพื่อเผยแพร่สำหรับประโยชน์สาธารณะสืบไป

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ๑

รายงาน แนวทางการส่งเสริมความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน

๑. หลักการและเหตุผล ๕

๒. ประเด็นปัญหา ๖

๓. วิธีการพิจารณาศึกษา ๗

๔. สรุปผลการพิจารณา ๑๗

๕. ข้อเสนอประเด็นการปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ ๑๘

๖. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ ๒๑

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ ๒๒

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเชิงโครงสร้างสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ ๒๔

ภาคผนวก ข คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง ๓๒

รายงาน แนวทางการส่งเสริมความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน*

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

๑. เหตุผลและความจำเป็น

หากพิจารณาปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเกิดเป็นปัญหาจากการตกเป็นเหยื่อจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมถึงการทุจริตฉ้อโกงแอบแฝงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสร้างมูลค่าความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจกว่าหมื่นล้านบาท ตลอดจนปัญหาภาระหนี้สินเรื้อรังอันมีที่มาจากการบริหารจัดการเงินล้มเหลว สะท้อนได้จากหนี้ภาคครัวเรือนเพิ่มสูงถึง ๑๐.๕ ล้านล้านบาท (ข้อมูล ณ ไตรมาส ๑ / ๒๕๕๘) หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๕.๙ ของจีดีพี ในขณะที่การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการออมเพื่อการเกษียณของคนไทยสะท้อนจากเงินออมที่ยังไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายยามเกษียณ ทำให้ในอีกไม่ถึง ๑๐ ปีข้างหน้ารัฐต้องรับภาระผูกพันทางงบประมาณด้านสวัสดิการผู้สูงอายุรวมกว่า ๔.๘ แสนล้านบาท (ตัวเลขรวมอัตราเงินเพื่อคาดการณ์ในปี ๒๕๖๔) ส่งผลให้ไทยยังคงตกอยู่ในวังวนของกับดักของการเป็นประเทศกำลังพัฒนา (Middle-income Trap) อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การสร้างรากฐานเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางการเงินแก่ประชาชนไทยด้วยการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินอย่างครอบคลุมและทั่วถึง นอกจากจะช่วยแก้ไขบรรเทาปัญหาทางการเงินต่าง ๆ ของประชาชนได้แล้ว ยังจะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคม และยกระดับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยจากการขับเคลื่อนด้วยแรงงาน (Labor-driven Economy) สู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญา (Knowledge-driven Economy) ได้ในที่สุด

ความจำเป็นเร่งด่วนในการผลักดันเพื่อส่งเสริมและปูพื้นฐานทักษะทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน อันมีที่มาจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน ๔ ประการ ดังนี้

๑. ประชาชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๗๐ มีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำถึงต่ำ โดยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอาชีพอิสระรายได้ต่ำ เกษตรกร กลุ่มครัวเรือน และกลุ่มนักเรียนระดับอุดมศึกษา ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินเป็นไปอย่างผิดวิธี และการตกเป็นเหยื่อเหล่ามิถุนาซีพจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ไทยต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ คุณภาพชีวิตของประชาชนตกต่ำ ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

๒. ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ด้วยอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรไทยอยู่ในสภาพคงตัวที่ร้อยละ ๐.๕ และกำลังจะติดลบในอีกราว ๑๕ ปีข้างหน้า โดยในปี ๒๕๕๗ ประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมีจำนวนประมาณ ๑๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ ของประชากรทั้งหมด และ

* รายงานนี้จัดทำโดยคณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง โดยผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘ และได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

จะเพิ่มสูงขึ้นเป็น ๑๙ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๙ ของประชากรทั้งหมดในปี ๒๕๗๗ ในขณะที่แนวโน้มอัตราการเกิดและการตายลดลง ทำให้ประชากรวัยทำงานกลับมีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง กอปรกับสัดส่วนการออมเงินยังไม่เพียงพอต่อการยังชีพในวัยเกษียณ ทำให้รัฐต้องแบกรับภาระด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล เช่น ประกันสังคม เบี้ยยังชีพ ฯลฯ

๓. แผนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินของแต่ละองค์กรยังไม่มีคุณสมบัติประสานกัน ซึ่งหลายหน่วยงานได้มีการจัดทำโครงการให้ความรู้ทางการเงิน แต่มักจะมีสาระสำคัญภายใต้กรอบพันธกิจองค์กรของตนเท่านั้น ซึ่งก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน ไม่ครอบคลุม และอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเท่าที่ควร

๔. ภาครัฐยังไม่มีกรอบโครงสร้างการให้ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมกับประชาชนในทุกระดับ แม้ภาครัฐจะเล็งเห็นถึงความสำคัญและได้จัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับโครงการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนแล้ว แต่อาจยังไม่สามารถบูรณาการโครงสร้างดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลได้ดีเท่าที่ควร

๒. ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

การปฏิรูปแนวทางการส่งเสริมความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน จะเป็นการปูรากฐานให้คนไทยมีความรู้ความสามารถในการบริหารเงินอย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัยทางการเงิน และสร้างคุณภาพชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ต้นเหตุได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการปฏิรูปดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

๑. จัดตั้ง “สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ” “National Financial Literacy Institute: NFI” เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมความรู้ทางการเงิน โดยจัดทำร่างนโยบายการให้ความรู้ด้านการเงินแห่งชาติ (National Financial Literacy Policy) และร่วมวางกลยุทธ์ระดับประเทศเรื่องการให้ความรู้ทางการเงิน (National Strategy for Financial Literacy) เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินพันธกิจของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้แนวทางการทำงานที่มีผลสอดคล้องกัน ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนมีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัยทางการเงิน สร้างความมั่นคงทางการเงินแก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ”

๒. กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงาน (KPIs) ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลผ่านการพิจารณาร่วมกันระหว่างตัวแทนจากผู้กำกับดูแล คณะกรรมการสถาบันฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและการบริหารจัดการของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติสามารถนำมาพิจารณาคูณภาพและประสิทธิภาพขององค์กรได้อย่างสม่ำเสมอภายใต้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี

๓. สร้างกลไกการประสานงานกันอย่างเป็นระบบระหว่างสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการพัฒนาต้องเป็นไปอย่างสอดคล้อง

และต่อเนื่อง เนื่องจากสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติเป็นสถาบันที่ร่วมกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในระดับมหภาค จึงมีความสัมพันธ์ทั้งในเชิงนโยบายและหลักการกับผู้มีส่วนได้เสียหลายภาคส่วน ดังนั้นการยกระดับธรรมาภิบาลให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล (Corporate Governance) ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทหน้าที่ในฐานะของผู้กำกับดูแล บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อลดการแทรกแซงของภาคการเมืองผ่านกระทรวงต้นสังกัด

๓. แนวทางการปฏิรูปและกรอบเวลา

คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง มีข้อเสนอแนวทางการปฏิรูป ดังนี้

๑. กำหนดให้การให้ความรู้ทางการเงิน เป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน และระบุให้การให้ความรู้ทางการเงินเป็นหนึ่งในภาค ๒ หมวด ๒ แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒. จัดตั้งสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ โดยอาจจะอยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัติสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ พ.ศ. ... หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เช่น การจัดตั้งในรูปของมูลนิธิ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๑) กำหนดขอบเขตและวิธีการส่งเสริมความรู้ทางการเงินในระดับชาติ เพื่อกำหนดลักษณะบทบาทหน้าที่ ความต้องการ หรือความจำเป็น ตลอดจนลดช่องว่าง ระหว่างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บท (Roadmap) การให้ความรู้ทางการเงิน

(๒) เพื่อจัดทำข้อมูลด้านการให้ความรู้ทางการเงิน เพื่อนำมาประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของคณะกรรมการ

(๓) พัฒนาระบบข้อมูลกลางและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ทางการเงิน เพื่อเป็นประโยชน์แก่องค์กร หน่วยงาน และประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครอบคลุม และทั่วถึง

บทบาทของคณะกรรมการสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านการบริหารนโยบาย และด้านการชี้วัดและประเมินผล

ด้านการบริหารนโยบาย

(๑) กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ระดับประเทศ (National Agenda and National Strategy) และแผนแม่บท (Roadmap) เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน

(๒) กำหนดนโยบายการบริหารงาน และให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๓) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมในด้านต่าง ๆ

(๔) ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

(๕) การจัดหาทุน

(๖) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งอื่นใด เพื่อช่วยในการดำเนินงานของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

ด้านการชี้วัดและประเมินผล

(๑) ควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั่วไปให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ ตลอดจนออกระเบียบหรือข้อบังคับของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๒) ประเมินผลด้วยตัวชี้วัดต่างๆ ที่เหมาะสม โดยอ้างอิงจากการประเมินทั้ง ๒ มิติสัมพันธ์ ได้แก่ ประชาชนและสังคม และเศรษฐกิจ

(๓) ให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานประจำปี แผนการเงินและงบประมาณประจำปีของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๔) เสนอรายงานประจำปีและความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

ทั้งนี้ กรอบเวลาในการปฏิรูปควรจะทำให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๕๕๙ นี้

รายงาน แนวทางการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน*

.....

๑. หลักการและเหตุผล

การกำหนดยุทธศาสตร์ประเทศให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี พ.ศ.๒๕๗๕ ซึ่งเป็นการปฏิรูปและบูรณาการประเทศอย่างรอบด้าน ด้วยการพัฒนาเชิงโครงสร้างและยกระดับบุคลากรควบคู่กัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง โทรคมนาคม เทคโนโลยี ระบบโลจิสติกส์ ก่อปรกับการส่งเสริมและยกระดับความสามารถของประชาชนให้มีความรู้ ทักษะทางการเงินอย่างเพียงพอ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับประเทศ และลดภาระด้านงบประมาณของภาครัฐ เพื่อให้ไทยก้าวข้ามผ่านเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยแรงงาน (Labor-driven Economy) ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้และนวัตกรรม (Knowledge-driven Economy)

การส่งเสริมความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ประเมินขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศตามเกณฑ์ตัวชี้วัด ดังจะเห็นได้จากการที่องค์กรประเมินขีดความสามารถทางการแข่งขันระดับสากล ได้แก่ World Economic Forum (WEF) และ International Institute for Management Development (IMD) ได้ระบุให้ทักษะความพร้อมทางการเงิน (Financial Skill Readiness) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ใช้ประเมินศักยภาพของภาคการให้บริการทางการเงิน (Financial Service) ของประเทศ ซึ่งปัจจุบันถือเป็นภาคส่วนที่สำคัญของประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๕.๙ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product)

การที่ประชาชนมีความรู้ทางการเงินอย่างเพียงพอ เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่พบในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งล้วนกำหนดให้การให้ความรู้ทางการเงินเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญ รวมถึงจัดให้มีสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการวางยุทธศาสตร์ด้านนโยบายร่วมกัน และดำเนินการภายใต้แนวทางการทำงานที่มีผลสอดคล้องกัน อันจะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางการเงินต่าง ๆ ของประชาชนได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดภาระงบประมาณให้กับภาครัฐ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน

หากพิจารณาปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากการถูกหลอกลวง ตกเป็นเหยื่อจากความไม่รู้และความโลภ โดยมีกรณีเหยื่อเข้าร่วมลงทุนในธุรกิจแชร์ลูกโซ่ ซึ่งมีผู้เสียหายมากกว่าหนึ่งแสนราย คิดเป็นมูลค่ากว่า ๓.๘ หมื่นล้านบาท รวมถึงกรณีของการทุจริตฉ้อโกงจากการแอบอ้างสวมรอยแอบแฝงในรูปแบบของสหกรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบของสหกรณ์ทั่วประเทศกว่า ๗๐ แห่ง สร้างมูลค่าความเสียหายกว่า ๑.๕ หมื่นล้านบาท นอกจากนี้ยังมีปัญหาภาระหนี้สินที่เกิดอย่างกว้างขวาง อันเนื่องมาจาก

* รายงานนี้จัดทำโดยคณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง โดยผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘ และได้นำส่งคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘

เงินกู้ยืมนอกระบบที่ถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมสูงเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ฯลฯ หากปล่อยให้สถานการณ์เหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไข รวมถึงขาดการวางมาตรการป้องกันปัญหาในระยะยาว จะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนสะดุดลง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมในระยะยาว

ดังนั้น การส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและครอบคลุมเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไข หรือบรรเทาปัญหาทางการเงินต่าง ๆ ของประชาชนได้โดยตรง อีกทั้งยังสามารถช่วยลดภาระงบประมาณทางอ้อมให้กับภาครัฐ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคม ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ของนายกรัฐมนตรี

๒. ประเด็นปัญหา

ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล มีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ที่ล้วนเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ แต่กลับไม่สามารถถึงปัจจัยเหล่านั้นมาใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลให้ไทยยังคงตกอยู่ในวังวนของกับดักของการเป็นประเทศกำลังพัฒนา (Middle-income Trap) อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากการปูพื้นฐานทักษะและความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนที่เป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ไม่มีความต่อเนื่อง ไม่มีการสอดประสานระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ยากต่อการแก้ไขมาโดยไม่ว่าจะเป็น

๑) ประชาชนมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ

ประชาชนไทยมีความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำและยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาความรู้ทางการเงินให้กับประชาชนจะมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและเกื้อหนุนให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ประชาชนที่มีความรู้ทางการเงินเพียงพอในการรับผิดชอบและสามารถจัดการการเงินของตนเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยลดปัจจัยที่จะก่อให้เกิดภาระหนี้สิน ป้องกันการถูกล่อลวง และความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้

๒) ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ปัจจุบันโครงสร้างประชากรไทยกำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ในขณะที่เดียวกันจำนวนประชากรวัยทำงานกลับมีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง กอปรกับสัดส่วนการออมเงินยังไม่เพียงพอต่อการยังชีพในวัยเกษียณ ทำให้รัฐต้องแบกรับภาระด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล เช่น ประกันสังคม เบี้ยยังชีพ ฯลฯ ดังนั้น หากประชาชนมีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้น สามารถเข้าถึงแหล่งทุนที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนการออม บริหารจัดการทางการเงินส่วนตัวได้ดีขึ้น จะมีส่วนช่วยในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจได้

๓) แผนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินของแต่ละองค์กรยังไม่มีมาตรฐานกัน

หลายหน่วยงานได้มีการจัดทำโครงการให้ความรู้ทางการเงิน แต่มักจะมีสาระสำคัญภายใต้กรอบพันธกิจองค์กรของตนเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ไม่ครอบคลุม และอาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร ดังนั้น โครงการให้ความรู้ทางการเงินจึงควรมีลักษณะเป็นองค์รวมที่มาจากบูรณาการความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการศึกษาทั้งระบบ

๔) ภาครัฐยังไม่มีกรอบโครงสร้างการให้ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมกับประชาชนในทุกระดับ

แม้ภาครัฐจะเล็งเห็นถึงความสำคัญและได้จัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับโครงการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนแล้ว แต่อาจยังไม่สามารถบูรณาการโครงสร้างดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลได้ดีเท่าที่ควร

๓. วิธีการพิจารณาศึกษา

การพิจารณาศึกษาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ใช้วิธีศึกษาผ่านบทวิจัยของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง โดยครอบคลุมประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

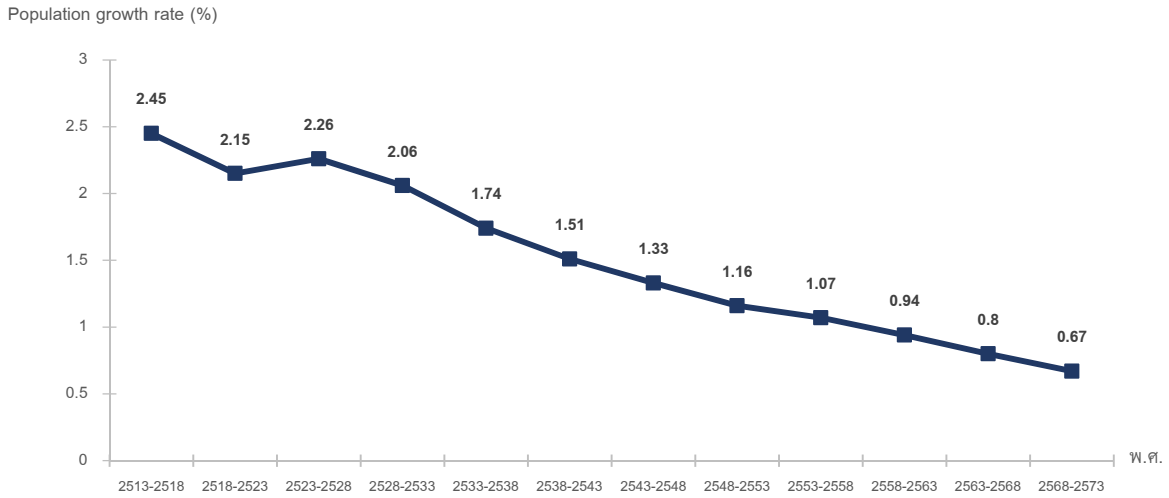
- (๑) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ
- (๒) สัดส่วนรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนของครัวเรือน
- (๓) รายได้และหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือน
- (๔) สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพี
- (๕) ประมาณการภาระในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- (๖) ประมาณการรายได้รัฐบาล และรายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุ
- (๗) ระดับความรู้ทางการเงินภาคประชาชนไทยทั่วประเทศ

๓.๑ รายละเอียดการพิจารณาศึกษา

ปัญหาจำนวนประชากรในวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในอนาคต เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ด้วยโครงสร้างประชากรไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอยู่ในสภาพคงตัวที่ร้อยละ ๐.๕ และกำลังจะติดลบในอีกราว ๑๕ ปีข้างหน้า ทำให้จำนวนประชากรไทยจะเพิ่มสูงสุดที่ ๖๖.๕ ล้านคน ซึ่งในปี ๒๕๕๗ ประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมีจำนวนประมาณ ๑๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ ของประชากรทั้งหมด และในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า (ปี ๒๕๗๗) ประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจะสูงขึ้นไปถึง ๑๙ ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ ๒๙ ของประชากรทั้งหมด^๑ ในขณะที่แนวโน้มอัตราการเกิดและการตายลดลง ส่งผลให้โครงสร้างประชากรไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศในแถบภูมิภาค โดยงานวิจัยของ Asia Research Institutes ได้ทำการศึกษาโครงสร้างประชากรของประเทศในกลุ่มอาเซียน พบว่า อัตราการเติบโตของประชากรเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๑๓ และคาดการณ์ในปี ๒๕๗๓ อัตราการเติบโตของประชากรอาเซียนจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๐.๖๗ เท่านั้น อันเนื่องจากความก้าวหน้าทางวิวัฒนาการทางการแพทย์ที่มีความทันสมัยมากขึ้น ตลอดจนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมจำนวนประชากร ส่งผลให้อัตราการเกิดและการตายลดต่ำลงอย่างมาก ดังแสดงให้เห็นในแผนภาพ ๑

^๑ การสำรวจของประชากรไทย พ.ศ. ๒๕๕๗” สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, แหล่งที่มา: <http://www.oppo.opp.go.th/info/Aged%20IPSR%2010-1-57.pdf> [online]

แผนภาพ ๑ อัตราการเติบโตของประชากรเฉลี่ยในกลุ่มประเทศอาเซียน



ที่มา: United Nations Population Division, 2010, Medium Projection, Asia Research Institutes

แหล่งที่มา: http://www.ari.nus.edu.sg/docs/wps/wps13_196.pdf [online]

ปัญหาที่ทำให้ไทยยังคงติดอยู่ในวังวนของกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) นั้น ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาความยากจนที่ยังคงสะสมเรื้อรัง แม้ว่าจำนวนผู้ที่มีรายได้ต่ำจะลดลงจากร้อยละ ๑๓.๒ ของประชากรทั้งประเทศในปี ๒๕๕๔ เหลือร้อยละ ๑๒.๖ ในปี ๒๕๕๕ ซึ่งคิดเป็น ๘.๔ ล้านคน แต่จำนวนผู้มีรายได้ต่ำส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตชนบทถึง ๕.๗ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๗.๖ ของคนจนทั่วประเทศ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini coefficient) ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาอยู่ในระดับ ๐.๔๘ – ๐.๔๙ หมายความว่า รายได้กระจุกตัวอยู่ที่ประชากรเพียงบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ ๑๐ เป็นผู้ถือครองรายได้ถึงร้อยละ ๓๙.๓ ของรายได้ทั้งหมด ขณะที่กลุ่มคนจนที่สุดร้อยละ ๑๐ ถือครองรายได้เพียงร้อยละ ๑.๖ ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น จึงทำให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดกับกลุ่มคนจนที่สุดแตกต่างกันถึง ๒๕.๒ เท่า^๒

จากรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในปี ๒๕๕๖ (ตาราง ๑) พบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด โดยช่องว่างระหว่างรายได้เฉลี่ยในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลกลับสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วราชอาณาจักรถึงเกือบเท่าตัว ซึ่งสัดส่วนรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่มีความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยทั้งประเทศอย่างเห็นได้ชัดเจน นี่จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนได้เป็นอย่างดีว่าประเทศไทยยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และความมั่งคั่งที่กระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองใหญ่เท่านั้น

^๒ “รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี ๒๕๕๕”, สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง ๑ สัดส่วนรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเดือนของครัวเรือน ปี ๒๕๕๖ จำแนกรายภาค

	รายได้ต่อเดือน (บาท)	ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ^๓ (บาท)	สัดส่วนรายได้หลังหัก ค่าใช้จ่ายต่อรายได้ทั้งหมด
ทั่วราชอาณาจักร	๒๕,๑๙๔	๑๙,๐๖๑	๒๔.๓๔
กรุงเทพและปริมณฑล ^๔	๔๓,๐๕๘	๓๒,๔๒๕	๒๔.๖๙
ภาคกลาง	๒๖,๑๑๔	๑๙,๗๒๘	๒๔.๔๕
ภาคเหนือ	๑๙,๒๖๗	๑๔,๐๖๖	๒๖.๙๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๙,๑๘๑	๑๕,๐๙๒	๒๑.๓๒
ภาคใต้	๒๗,๕๐๔	๒๐,๓๗๒	๒๕.๙๒

ที่มา: จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖

หมายเหตุ: ^๓ ไม่รวมรายจ่ายเพื่อการออมและสะสมทุน

^๔ ปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

หากพิจารณาสัดส่วนรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายที่มีแนวโน้มนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการออมและสะสมทุนแล้วนั้น กลับพบว่าสัดส่วนรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายกลับไม่มีความแตกต่างกันตามสัดส่วนรายได้ในแต่ละภูมิภาคเลย ซึ่งเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงินขั้นพื้นฐาน ประกอบกับปัจจัยภายนอกด้านนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐและเอกชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินให้มีความหลากหลายตอบสนองความต้องการและวิถีชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนไป เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น แต่กลับทำให้ประชาชนในฐานะผู้รับบริการทางการเงินต้องประสบปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงินที่เพียงพอต่อการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมกับความต้องการของตน และอาจนำไปสู่การตกเป็นทาสของการใช้เครื่องมือทางการเงินอย่างผิดวิธี เช่น แคร่ลูกโซ่ การพนัน การกู้ยืมนอกระบบ ซึ่งล้วนสร้างความเสียหายแก่สังคมและระบบเศรษฐกิจ สะท้อนได้จากหนี้สินครัวเรือนที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าสัดส่วนรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีก็ตาม แต่ถ้าหากพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้จากสัดส่วนของหนี้สินต่อรายได้กลับไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละปี ดังจะเห็นได้จากตาราง ๒

^๓ ที่มา: จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ไม่รวมรายจ่ายเพื่อการออมและสะสมทุน

^๔ ที่มา: จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

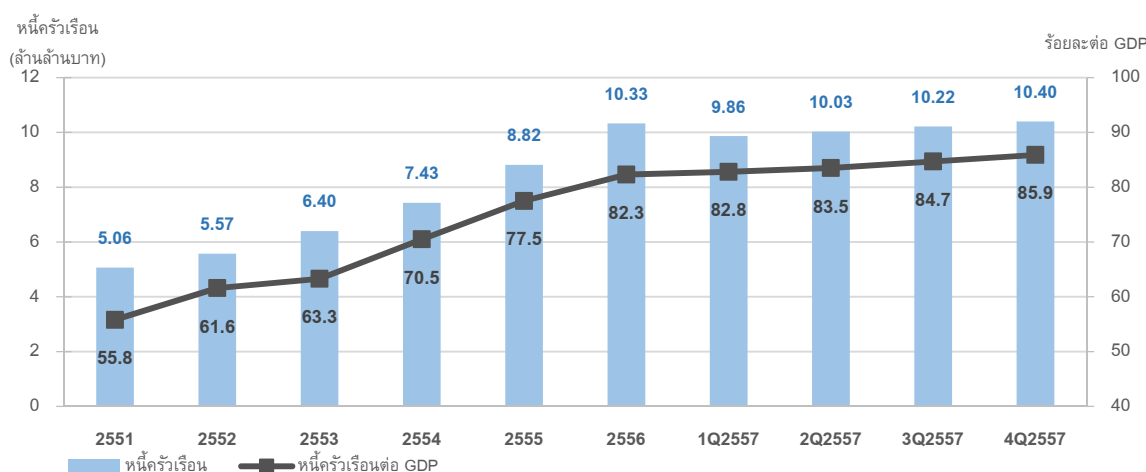
ตาราง ๒ รายได้และหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือน ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๖

พ.ศ.	รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท/เดือน)	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท/เดือน)	หนี้สินต่อรายได้ (เท่า)
๒๕๕๖	๒๕,๑๙๔	๑๖๓,๐๘๗	๖.๕
๒๕๕๔	๒๓,๒๓๖	๑๓๔,๙๐๐	๕.๘
๒๕๕๒	๒๐,๙๐๓	๑๓๔,๖๙๙	๖.๔
๒๕๕๐	๑๘,๖๖๘	๑๑๖,๖๘๑	๖.๓
๒๕๔๙	๑๗,๗๘๗	๑๑๖,๕๘๕	๖.๖
๒๕๔๗	๑๔,๙๖๓	๑๐๔,๕๗๑	๗.๐

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖

คุณภาพชีวิตของคนไทยมีความเปราะบางอย่างมาก ซึ่งเป็นผลจากการบริหารจัดการทางการเงินที่ล้มเหลวจากหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้นแต่รายได้กลับมีแนวโน้มชะลอลงตามภาวะเศรษฐกิจ ดูได้จากแผนภาพ ๒ จะเห็นได้ว่าหนี้ครัวเรือนมีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพี โดยหนี้สินครัวเรือนปรับตัวเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ กว่าร้อยละ ๑.๘ สูงกว่าค่าเฉลี่ยช่วงปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔ ที่ร้อยละ ๑๒.๘^๕

แผนภาพ ๒ สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพี ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๗



ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

^๕ Bankers' talk, household debt (ฉบับปีที่ ๓/๒๕๕๗), ธนาคารแห่งประเทศไทย
แหล่งที่มา: <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEANComASEANC/BankersTalk/Vol3Issue1.pdf>
[online]

จากข้อมูลล่าสุด ณ สิ้นไตรมาส ๔/๒๕๕๗ พบว่ายอดคงค้างของหนี้ครัวเรือนอยู่ที่ ๑๐.๔ ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากไตรมาสที่ผ่านมา และมีสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อจีดีพี เพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ ๘๕.๙ โดยสาเหตุหนึ่งเกิดจากการขยายตัวของหนี้ครัวเรือนอย่างต่อเนื่องสวนทางกับการขยายตัวของเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

จากปัญหาเศรษฐกิจไทยที่มีแนวโน้มชะลอตัว ค่าครองชีพที่ยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลเพื่อสนับสนุนการใช้จ่ายภาคครัวเรือนในช่วงที่ผ่านมา ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ตัวเลขการออมที่มีอยู่อย่างจำกัดของคนไทยลดน้อยลง โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งผลศึกษาภาพรวมเกี่ยวกับเงินออม การสะสมทุน และการถือครองทรัพย์สินของครัวเรือนไทย ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี ๒๕๓๑ - ๒๕๕๒ สัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมเงินหรือมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายมีแนวโน้มสูงขึ้นจากสถิติในปี ๒๕๓๑ พบว่าสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมอยู่ที่ร้อยละ ๔๘ แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ สัดส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๒๕ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งในปี ๒๕๓๑ ครัวเรือนไทยมีเงินออมเฉลี่ยเพียง ๕๐๗ บาทต่อเดือน แต่ในปี ๒๕๕๒ พบว่ามีเงินออมเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๑๔๕ บาทต่อเดือน แม้ภาพรวมการออมของคนไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เงินออมไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในยามจำเป็น และส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนรวย ในขณะที่กลุ่มคนจนเฉลี่ยกลับไม่มีเงินออมเพื่อใช้เป็นหลักประกันทางการเงินในวัยเกษียณแต่อย่างใด^๖

ความไม่เท่าเทียมกันของระดับการศึกษา อาจเป็นสาเหตุที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำด้านการออมดังกล่าว ทำให้รัฐจำเป็นต้องจัดหาสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุเพื่อยังชีพในเบื้องต้นหรือที่เรียกว่า “การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” ซึ่งเดิมมีการจ่ายเงินให้แก่ผู้สูงอายุที่เข้าเกณฑ์ในอัตรา ๓๐๐ บาทต่อเดือนต่อคน และได้ปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุเป็นคนละ ๕๐๐ บาทต่อเดือน ดังนั้น หากสมมติให้รัฐจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปได้รับเบี้ยยังชีพครอบคลุมทุกคนในอัตราคนละ ๕๐๐ บาทต่อเดือน^๗ จะทำให้ในปี ๒๕๙๒ รัฐต้องแบกรับงบประมาณอย่างมหาศาลถึงกว่าแสนล้านบาท (ตาราง ๓)

ตาราง ๓ งบประมาณการภาระในการจ่ายเบี้ยยังชีพแบบครอบคลุมในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๙๒

ปี	๒๕๕๗	๒๕๖๒	๒๕๗๒	๒๕๗๗	๒๕๘๒	๒๕๘๗	๒๕๙๒
จำนวนเงินเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป (ล้านบาท)	๕๕,๓๑๔	๖๕,๓๙๗	๗๕,๕๒๔	๘๔,๙๖๗	๙๓,๐๙๓	๑๐๒,๗๘๕	๑๐๓,๗๕๙

ที่มา: สวัสดิการบำนาญแห่งชาติ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย

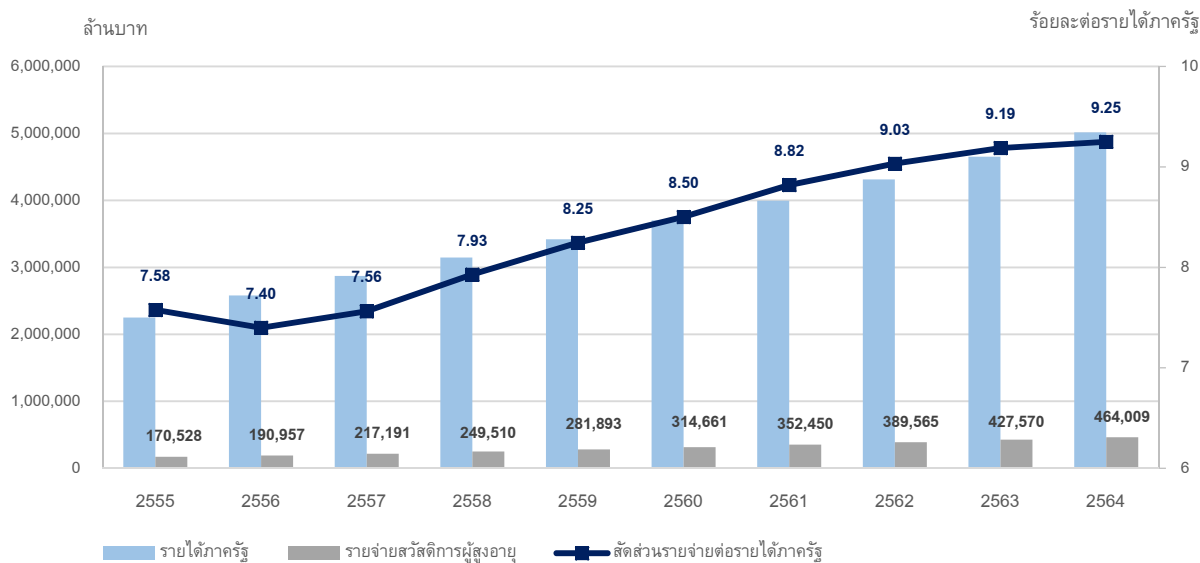
หมายเหตุ: ๑) ภาระภาครัฐในการจ่ายเบี้ยยังชีพกรณีครอบคลุมประชาชนทุกคนยกเว้นข้าราชการบำนาญ

๒) จำนวนเงินเบี้ยยังชีพยังไม่รวมถึงอัตราเงินเฟ้อในอนาคต

^๖ ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

^๗ กระทรวงมหาดไทย

แผนภาพ ๓ ประมาณการรายได้รัฐบาล และรายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุ ในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔



ที่มา: โครงการวิจัย การประมาณการงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุ และแหล่งที่มาของเงิน, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

โครงการวิจัยเรื่องการประมาณการงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุและแหล่งที่มาของเงิน วิเคราะห์ว่าต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นกว่า ๒ เท่าตัว จากปี ๒๕๕๖ - ๒๕๖๔ โดยคาดการณ์ว่ารายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ จะอยู่ที่ ๒.๑๗ แสนล้านบาท และจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสู่ระดับ ๔.๖๔ แสนล้านบาทในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (แผนภาพ ๓) ซึ่งเป็นอัตราการเร่งที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ภาครัฐ นอกจากนี้สัดส่วนของรายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับรายได้ของภาครัฐ นั่นหมายความว่ารัฐต้องกันเงินงบประมาณในสัดส่วนที่มากขึ้นเพื่อมาเป็นรายจ่าย เพื่อผู้สูงอายุในการสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานให้กับผู้สูงอายุ ดังนั้นค่าใช้จ่ายภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น จนเป็นภาระการคลังของประเทศในอนาคต และเป็นปัจจัยฉุดรั้งงบประมาณการลงทุนในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

ดังนั้น การยกระดับมาตรฐานการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความรู้ทางการเงินที่มีคุณภาพแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างหลักประกันด้านรายได้รองรับการเข้าสู่วัยเกษียณและเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันรองรับการเปลี่ยนแปลงพลวัตของเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทั้งยังช่วยลดภาระทางการคลังของรัฐ กล่าวคือ หากประชาชนมีพื้นฐานความรู้ทางการเงินไม่เพียงพอ อาจมีแนวโน้มก่อพฤติกรรมการสะสมหนี้เพิ่มขึ้น ความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยของครัวเรือนลดลง ส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพต่ำลง เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน อันนำมาสู่ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในที่สุด ทำให้องค์กรทั้งในและต่างประเทศจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและพัฒนาทักษะทางการเงินแก่ประชาชนอย่างจริงจังกว่าแต่ก่อน

ปัจจุบัน องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD)^๔ ได้ให้คำนิยามของความรู้ทางการเงินหรือทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ว่าหมายถึง การตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญความชำนาญ ทักษะและพฤติกรรมในลักษณะที่มีผลให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดี และในที่สุดจะช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ประกอบด้วยการวัดผล ๓ ด้าน คือ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน จึงทำให้การวัดระดับทักษะทางการเงินได้ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ในการศึกษาสถานะและความรู้ความเข้าใจทางการเงินของคนในประเทศ

จากผลสำรวจในปี ๒๕๕๖ โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลังร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (มูลนิธิ สวค.) ได้ดำเนินการสำรวจความรู้ทางการเงินของประชาชนไทยทั่วประเทศ (National survey) โดยทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง ๕,๓๑๘ คน ซึ่งได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลการสำรวจแบ่งระดับความรู้ทางการเงินของภาคประชาชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมายออกเป็น ๖ ระดับ ดังนี้

๑) ระดับความรู้ทางการเงินต่ำที่สุด (L1) หมายถึง บุคคลที่มีปัญหาทางด้านการเงิน ไม่มีการออม ไม่มีการวางแผนทางการเงิน มีการกู้จากแหล่งเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของหนี้สินทั้งหมด ไม่มีการติดตามข่าวสารทางการเงิน และไม่สนใจที่จะแก้ปัญหาด้านการเงินของตนเอง

๒) ระดับความรู้ทางการเงินต่ำ (L2) หมายถึง บุคคลที่มีปัญหาทางด้านการเงิน ไม่มีการออม ไม่มีการวางแผนทางการเงิน มีการกู้จากแหล่งเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของหนี้สินทั้งหมด ไม่มีการติดตามข่าวสารทางการเงิน แต่สนใจที่จะแก้ปัญหาด้านการเงินของตนเอง

๓) ระดับความรู้ทางการเงินปานกลางค่อนข้างต่ำ (M1) หมายถึง บุคคลที่ไม่มีปัญหาทางด้านการเงิน (เคยมี) เริ่มมีการออมมีการวางแผนทางการเงิน มีการกู้จากแหล่งเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินร้อยละ ๒๐ ถึงร้อยละ ๕๐ ของหนี้สินทั้งหมด มีการติดตามข่าวสาร และมีการลงทุนเบื้องต้นเมื่อเกิดวิกฤตทางการเงิน มีความสามารถในการบริหารจัดการได้พอใช้

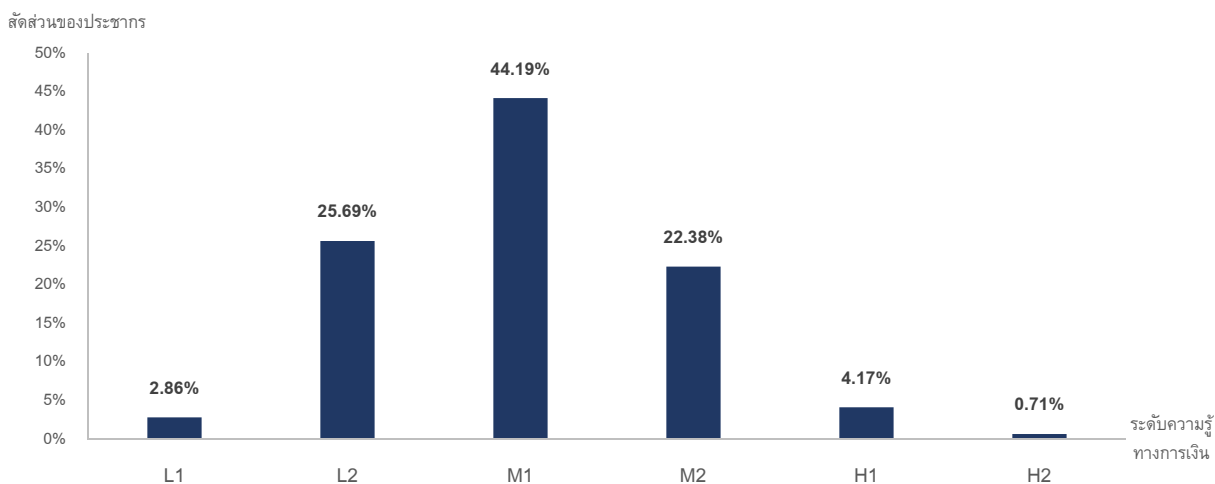
๔) ระดับความรู้ทางการเงินปานกลางค่อนข้างสูง (M2) หมายถึง บุคคลที่ไม่มีปัญหาทางด้านการเงิน (เคยมี) มีการออมมีการวางแผนทางการเงิน มีการกู้จากแหล่งเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของหนี้สินทั้งหมด มีการติดตามข่าวสารทางการเงิน และมีการลงทุนเบื้องต้น เมื่อเกิดวิกฤตทางการเงินมีความสามารถในการบริหารจัดการค่อนข้างดี

๕) ระดับความรู้ทางการเงินสูง (H1) หมายถึง บุคคลที่ไม่มีปัญหาทางด้าน มีการออมสูง มีการวางแผนการเงิน มีการกู้จากแหล่งเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของหนี้สินทั้งหมด มีการติดตามข่าวสารทางการเงิน มีการลงทุนและการวิเคราะห์ความเสี่ยงก่อนการลงทุนเมื่อเกิดวิกฤตการเงิน จะได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อย

^๔ ‘Measuring Financial literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy’, INFE International Network on Financial Education, OECD (2011)

๖) ระดับความรู้ทางการเงินสูงสุด (H2) หมายถึง บุคคลที่ไม่มีปัญหาทางการเงิน มีการออมสูง มีการวางแผนการเงิน มีการกู้จากแหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบันการเงินทั้งหมด มีการติดตามข่าวสารทางการเงิน มีการลงทุนและมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงก่อนการลงทุนทุกครั้งเมื่อเกิดวิกฤติทางการเงินจะไม่ได้รับผลกระทบ

แผนภาพ ๔ ระดับความรู้ทางการเงินภาคประชาชนปี ๒๕๕๖



ที่มา: บทสรุปผู้บริหาร โครงการการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนปี ๒๕๕๖ สำนักงานเศรษฐกิจการคลังและมูลนิธิ สวค.

จากผลการสำรวจดังกล่าวพบว่า คนไทยส่วนใหญ่เกือบร้อยละ ๗๐ มีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำถึงต่ำ โดยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอาชีพอิสระรายได้ต่ำ เกษตรกร กลุ่มครัวเรือน และกลุ่มนักเรียนระดับอุดมศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงการกระจายตัวของระดับความรู้ทางการเงินรายกลุ่มของกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีลักษณะการกระจายตัวที่ค่อนข้างเบ้มาทางด้านระดับความรู้ทางการเงินที่ค่อนข้างต่ำ (กระจุกตัวมากที่ระดับ L1 และ M1) อาจเนื่องจากส่วนใหญ่กลุ่มนี้ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง จึงทำให้ภาระความรับผิดชอบและความรู้ทางการเงินยังไม่สูงมากนัก ส่วนระดับความรู้ทางการเงินจำแนกตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และกลุ่มเกษียณอายุ จะเห็นได้ว่ากลุ่มภาคเอกชนอาชีพอิสระรายได้ต่ำและกลุ่มเกษตรกรมีลักษณะการกระจายตัวที่เบ้มาทางระดับความรู้ทางการเงินต่ำมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ (กระจุกตัวมากที่ระดับ L2 และ M1)

ตาราง ๔ จำนวนและสัดส่วนระดับความรู้ทางการเงินรวมของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย		ระดับความรู้ทางการเงิน (ร้อยละ)						รวม (ราย)
		L1	L2	M1	M2	H1	H2	
นักเรียน/ นักศึกษา	ประถมศึกษา	๑๐.๖๓	๔๔.๓๘*	๓๗.๕๐	๗.๕๐	๐.๐๐	๐.๐๐	๑๖๐
	มัธยมศึกษา	๘.๑๖	๔๑.๓๓*	๓๙.๘๐	๑๐.๗๑	๐.๐๐	๐.๐๐	๑๙๖
	อุดมศึกษา	๖.๔๐	๔๐.๑๒	๔๐.๙๙*	๑๑.๓๔	๑.๑๖	๐.๐๐	๓๔๔
เอกชนมีนายจ้าง		๑.๑๐	๒๒.๘๐	๕๘.๖๕*	๑๕.๒๕	๑.๔๒	๐.๗๒	๖๓๖
อิสระรายได้สูง		๐.๐๐	๒.๙๕	๒๒.๓๙	๕๒.๐๑*	๑๘.๙๐	๓.๗๕	๗๔๖
อิสระรายได้ต่ำ		๖.๕๖	๓๙.๓๔*	๓๙.๓๔*	๑๔.๓๑	๐.๔๕	๐.๐๐	๖๗๑
เกษตรกร		๒.๘๒	๓๔.๔๑	๔๙.๙๓*	๑๒.๒๗	๐.๕๖	๐.๐๐	๗๐๙
ภาครัฐ		๐.๗๒	๑๓.๗๗	๕๕.๓๖*	๒๕.๙๔	๔.๒๐	๐.๐๐	๖๙๐
ครอบครัว		๒.๑๓	๓๐.๘๗	๕๐.๕๐*	๑๕.๒๒	๑.๐๐	๐.๒๘	๗๐๓
สื่อมวลชน		๐.๙๐	๒๐.๗๒	๓๘.๑๔	๓๓.๐๓*	๖.๖๑	๐.๖๐	๓๓๓
เกษียณอายุ		๒.๓๑	๑๕.๓๘	๓๗.๖๙	๔๑.๕๕*	๒.๓๑	๐.๗๗	๑๓๐
รวม		๒.๘๖	๒๕.๖๙	๔๔.๑๙*	๒๒.๓๘	๔.๑๗	๐.๗๑	๕,๓๑๘

ที่มา: บทสรุปผู้บริหาร โครงการการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนปี ๒๕๕๖ สำนักงานเศรษฐกิจการคลังและมูลนิธิ สวค.

หมายเหตุ: * ร้อยละสูงสุดของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลสำรวจในปีเดียวกัน ของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจระดับทักษะทางการเงินของคนไทยในปี ๒๕๕๖ เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงินของคนไทย และปัจจัยด้านสถานภาพที่มีผลต่อทักษะทางการเงิน รวมทั้งใช้เป็นผลการศึกษาพื้นฐานเปรียบเทียบระดับของ พัฒนาการโดยได้ใช้แนวทางการสำรวจของ OECD ซึ่งครอบคลุมการวัดผลทั้ง ๓ ด้านหลัก^๙ พบว่า คนไทยด้อย ความรู้ทางการเงิน โดยมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม และมีคนไทยมากกว่าร้อยละ ๓๐ ที่มี คะแนนความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขณะที่คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ซึ่งโดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของคนไทยทั้งประเทศสามารถสะท้อนได้จากค่า Mean ของตัวอย่าง (ตาราง ๕) พบว่าคนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย ๑๒.๙ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๕ ของคะแนนเต็ม

นอกจากนี้ เมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของ ๑๔ ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจทักษะทางการเงิน กับ OECD^๙ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๓.๗ คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๒.๓ คะแนนเฉลี่ยของคนไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ๑๔ ประเทศถึงร้อยละ ๓.๘

^๙ ประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจกับ OECD ประกอบด้วยประเทศอัลบาเนีย อาร์เมเนีย เซอร์เบีย บลิก เอสโตเนีย เยอรมัน ฮังการี ไอร์แลนด์ มาเลเซีย นอร์เวย์ เปรู โปแลนด์ อัฟริกาใต้ สหราชอาณาจักร และหมู่เกาะบริติชเวอร์จิน

ตาราง ๕ ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงินของคนไทย

Mean	คะแนนเฉลี่ย	% ต่อคะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด/คะแนนเต็ม
ทักษะทางการเงิน	๑๒.๙	๕๘.๕	๑	๒๒
๑) ความรู้ทางการเงิน	๓.๗	๕๖.๘	๐	๘
๒) พฤติกรรมทางการเงิน	๕.๙	๖๕.๖	๐	๙
๓) ทักษะคิดทางการเงิน	๓.๒	๖๔.๕	๑	๕

ที่มา: รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี ๒๕๕๖, ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน, ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากผลการสำรวจข้างต้นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้ว่า การเข้าถึงความรู้ทางการเงินของคนไทยยังอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนของไทยตระหนักถึงความสำคัญต่อการบูรณาการ และได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนไว้อย่างหลากหลาย แต่ด้วยข้อจำกัดของเนื้อหาที่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้พันธกิจขององค์กร ทั้งยังขาดการทำงานที่สอดประสานไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมจัดทำแผนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินให้เป็นวาระแห่งชาติ เช่นเดียวกับหน่วยงานกลางที่ให้ความรู้ทางการเงินในต่างประเทศ เช่น Money advice (UK) และ Indian Institutes of Capital Market: IICM (India) เป็นต้น

โครงการการให้ความรู้ทางการเงินของไทยได้ถูกริเริ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงการคลังตามเป้าหมายที่ ๑ ที่ว่าด้วยแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ที่กระทรวงการคลังได้มอบหมายให้สำนักงานเศรษฐกิจการคลังดำเนินการในปี ๒๕๕๖ นี้ และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการให้ความรู้ทางการเงิน โดยมีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ (เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕) เพื่อทำหน้าที่เสนอแนะนโยบายและทิศทางการให้ความรู้แก่ประชาชนรวมทั้งผู้ประกอบการ และจัดทำติดตามและเร่งรัดการดำเนินงานตามแผนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงิน^{๑๐} โดยการจัดการประชุมคณะกรรมการการให้ความรู้ทางการเงินได้มีการกำหนดมาตรฐานความรู้ทางการเงินสำหรับคนไทย เพื่อเป้าหมายให้ “คนไทยมีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัยทางการเงิน สร้างความมั่นคงทางการเงินแก่ตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ”^{๑๑} โดยทำหน้าที่จัดทำฐานข้อมูลความรู้ทางการเงิน เพื่อให้ประชาชนและผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน รวมทั้งหลักสูตรและโครงการที่มีอยู่ และจัดเตรียมแผนแม่บทต่อไป แต่ด้วยระยะเวลาการทำงานที่มีอย่างจำกัด (ระหว่าง ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ – ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖) จึงทำให้โครงการดังกล่าวอาจยังไม่สัมฤทธิ์ผลในระดับมหภาคเท่าที่ควร

^{๑๐} โครงการการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชน ๒๕๕๖ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

^{๑๑} ร่างแผนการให้ความรู้ทางการเงิน, ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการให้ความรู้ทางการเงิน (กันยายน ๒๕๕๗)

๔. สรุปผลการพิจารณา

จากปัญหาจากการขาดทักษะทางการเงินของประชาชน ทำให้ขาดความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังสรุปได้ดังนี้

(๑) **หนี้ภาคครัวเรือนสูง** ข้อมูล ณ สิ้นปี ๒๕๕๗ ยอดหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแตะ ๑๐.๔ ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๙ ต่อจีดีพี นอกจากนี้ คนไทยยังคงติดอยู่ในวังวนของกับดักรายได้ปานกลาง เป็นผลมาจากปัญหาความยากจนที่ยังคงสะสมเรื้อรัง โดยช่วงห่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดกับกลุ่มคนจนที่สุดแตกต่างกันถึง ๒๕.๒ เท่า

(๒) **ประชากรวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง** ประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๒๙ ของประชากรทั้งหมดในปี ๒๕๗๗ ซึ่งจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยการปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุจาก ๓๐๐ บาท เป็นคนละ ๕๐๐ บาทต่อ จะทำให้ในปี ๒๕๙๒ รัฐต้องแบกรับงบประมาณอย่างมหาศาลถึงกว่าแสนล้านบาท

(๓) **ประชาชนไทยมีความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำ** คนไทยเกือบร้อยละ ๗๐ มีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำถึงต่ำ โดยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอาชีพอิสระรายได้ต่ำ เกษตรกร กลุ่มครัวเรือน และกลุ่มนักเรียนระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนของไทยตระหนักถึงความสำคัญต่อการบูรณาการ และได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนไว้หลากหลาย แต่ด้วยข้อจำกัดของเนื้อหาที่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้พันธกิจขององค์กร ทำให้ขาดการทำงานที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

(๔) **มาตรฐานการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินไม่ครอบคลุม ทัวถึง** การยกระดับมาตรฐานการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความรู้ทางการเงินที่มีคุณภาพแก่ประชาชนทุกคนทั่วถึงและครอบคลุมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการและวางแผนทางการเงินได้ สร้างหลักประกันด้านเงินสำหรับใช้จ่ายวัยเกษียณ และเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันรองรับการเปลี่ยนแปลงพลวัตของเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว รวมถึงการลดภาระทางการคลังให้กับรัฐ

ที่ผ่านมา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดทำโครงการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม โครงการเหล่านั้นมักจะดำเนินการภายใต้กรอบพันธกิจองค์กรของหน่วยงานเท่านั้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อน ไม่ครอบคลุม และไม่เหมาะสมกับปัญหาทางการเงินที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับโครงการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชน มีลักษณะเป็นองค์รวมที่มาจากบูรณาการความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงิน ขยายโอกาสการลงทุนประกอบอาชีพ ทำให้ระบบสถาบันการเงินมีความเข้มแข็ง เพื่อเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

๕. ข้อเสนอประเด็นการปฏิรูปและแนวทางดำเนินการ

จากการศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับเรื่อง แนวทางการให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ทางคณะกรรมการฯ เห็นสมควรว่า การจัดตั้งองค์กรเพื่อส่งเสริมความรู้ทางการเงิน เพื่อให้แนวทางการให้ความรู้ทางการเงินมีความเป็นองค์รวมอย่างเป็นระบบ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรให้มีความชัดเจน เพื่อให้การดำเนินกิจการมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

๕.๑ ข้อเสนอ

(๑) กำหนดให้การให้ความรู้ทางการเงิน เป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน และระบุให้การให้ความรู้ทางการเงินเป็นหนึ่งในภาค ๒ หมวด ๒ แผนนโยบายพื้นฐานของรัฐรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๒) จัดตั้งสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

๕.๒ กระบวนการจัดทำแนวทางการให้ความรู้ทางการเงิน

(๑) การจัดทำแผนการให้ความรู้ทางการเงินถือเป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์เฉพาะด้านเพื่อสร้างพื้นฐานในการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง และงบประมาณที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

(๒) กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้ความรู้ทางการเงินเฉพาะด้านนี้จะต้องยึดถือเป้าประสงค์หลักของความมั่นคงทางการเงินของคนในชาติและความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของชาติเป็นสำคัญ

๕.๓ โครงสร้างองค์กรส่งเสริมความรู้ทางการเงิน

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ให้ความหมายการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในการศึกษาความรู้ทางการเงิน หมายถึง “แนวทางการร่วมมือระดับชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยกรอบแนวทางปฏิบัติที่ปรับเปลี่ยนหรือโครงการที่ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้เรื่องทางการเงิน การกำหนดแนววิธีและขอบเขตความรู้เรื่องทางการเงินในระดับชาติที่มีการกำหนดลักษณะบทบาทหน้าที่ ความต้องการ หรือความจำเป็น ตลอดจนช่องว่างที่พบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน รวมทั้งการกำหนดหรือระบุผู้นำระดับชาติหรือหน่วยงานกลาง/โครงสร้างในการประสานความร่วมมือ การจัดทำแผนแม่บท (Roadmap) ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์จำเพาะที่กำหนดไว้ภายในกรอบเวลา และตามที่ได้คำแนะนำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการแยกย่อย เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม”

ดังนั้น การจัดตั้ง “สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ” “National Financial Literacy Institute: NFI” โดยอาจอยู่ในรูปแบบของพระราชบัญญัติสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ พ.ศ. ... หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เช่น การจัดตั้งเป็นมูลนิธิ เป็นต้น เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดกรอบนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งขับเคลื่อนการพัฒนาคความรู้ทางการเงินของประเทศไทยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อการพัฒนาและสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

โดยจัดทำร่างนโยบายการให้ความรู้ด้านการเงินแห่งชาติ (National Financial Literacy Policy) และร่วมวางกลยุทธ์ระดับประเทศเรื่องการให้ความรู้ทางการเงิน (National Strategy for Financial Literacy) เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินพันธกิจของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้แนวทางการทำงานที่มีผลสอดคล้องกัน ในขณะที่เดียวกันสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติจะต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองนโยบายภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเงินที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งเชิงนโยบายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนมีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัยทางการเงิน สร้างความมั่นคงทางการเงินแก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ”

เนื่องจากสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติเป็นการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในระดับมหภาค ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ทั้งในเชิงนโยบายและหลักการกับผู้มีส่วนได้เสียหลายภาคส่วน ดังนั้นการยกระดับธรรมาภิบาลให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล (Corporate Governance) รัฐบาลจึงควรกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทหน้าที่ในฐานะของผู้กำกับดูแล บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการลดการแทรกแซงของภาคการเมืองผ่านกระทรวงต้นสังกัด อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติจำเป็นต้องมีกลไกการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลงาน (KPIs) อย่างชัดเจนผ่านการพิจารณาร่วมกันระหว่างตัวแทนจากผู้กำกับดูแล คณะกรรมการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและการบริหารจัดการของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ ภายใต้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี

๑) วัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๑) กำหนดขอบเขตและวิธีการส่งเสริมความรู้ทางการเงินในระดับชาติ เพื่อกำหนดลักษณะบทบาทหน้าที่ ความต้องการ หรือความจำเป็น ตลอดจนลดช่องว่าง ระหว่างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บท (Roadmap) การให้ความรู้ทางการเงิน

(๒) เพื่อจัดทำข้อมูลด้านการให้ความรู้ทางการเงิน เพื่อนำมาประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของคณะกรรมการ

(๓) พัฒนาฐานข้อมูลกลางและช่องทางเผยแพร่ข้อมูลความรู้ทางการเงิน เพื่อเป็นประโยชน์แก่องค์กร หน่วยงาน และประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง และครอบคลุม

๒) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

การสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ทางการเงินก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาความรู้ทางการเงิน รวมถึงการใช้เครื่องมือการให้ความรู้ทางการเงินสากล การพัฒนาสมรรถภาพและความสามารถหลัก ตลอดจนมาตรฐานในการถ่ายทอดความรู้ทางการเงินที่มีคุณภาพ ดังนั้น

ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนนโยบายและโครงการพัฒนาความรู้ทางการเงิน ในขณะที่ผู้กำกับดูแลจะต้องใช้เครื่องมือเพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาเครื่องมือในการเข้าถึงเงินทุนที่เหมาะสมและออกแบบกิจกรรมหรือริเริ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมต่อความจำเป็น ความสามารถ และความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ โดยคณะกรรมการสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้แห่งชาติมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

เชิงบริหารนโยบาย

(๑) กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ระดับประเทศ (National Agenda and National Strategy) และแผนแม่บท (Roadmap) เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ทางการเงิน

(๒) กำหนดนโยบายการบริหารงาน และให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๓) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมในด้านต่าง ๆ

(๔) ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

(๕) การจัดหาทุน

(๖) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งอื่นใด เพื่อช่วยในการดำเนินงานของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

เชิงการชี้วัดและประเมินผล

(๑) ควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั่วไปให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ ตลอดจนออกระเบียบหรือข้อบังคับของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๒) ประเมินผลด้วยตัวชี้วัดต่างๆ ที่เหมาะสม โดยอ้างอิงจากการประเมินทั้ง ๒ มิติสัมพัทธ์ ได้แก่ ประชาชนและสังคม และเศรษฐกิจ

(๓) ให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานประจำปี แผนการเงินและงบประมาณประจำปีของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

(๔) เสนอรายงานประจำปีและความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

๓) เงินสนับสนุน

สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติควรมาจากเงินทุนสนับสนุนจาก ๓ ส่วนหลัก ได้แก่ (๑) เงินทุนประเดิม (๒) ค่าธรรมเนียมที่เก็บจากผู้เกี่ยวข้องรายปี และ (๓) เงินสมทบที่ได้จากส่วนแบ่งที่เก็บจากธุรกรรมทางการเงิน (Levies) เช่น ค่าธรรมเนียม รายได้ กำไรจากผู้ประกอบการธุรกิจภายใต้องค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยหน่วยงานจะต้องนำเสนอแผนธุรกิจรวมถึงแผนงบประมาณ (Business Plan and Budget) ต่อผู้กำกับดูแลเพื่อรับทราบเป็นรายปี โดยผู้กำกับดูแลจะเป็นผู้พิจารณาจัดสรรเงินสนับสนุน ซึ่งมาจากกองทุนของเงินส่วนแบ่งที่เก็บจากธุรกรรมทางการเงิน อย่างไรก็ตาม สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงิน

แห่งชาติจะต้องมีหน้าที่จัดทำและเผยแพร่รายงานที่สำคัญแก่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น งบการเงิน ผลการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เป็นต้น

๔) การกำกับ ประเมิน (Assess) และการประเมินผลสัมฤทธิ์ (Evaluation)

เพื่อให้การจัดทำแผนส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนมีผลต่อการกำกับทิศทางการบริหารจัดการและการจัดสรรงบประมาณ จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการจัดทำตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนและตรวจวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถประเมินได้ว่าสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติได้ใช้งบประมาณเพื่อนำไปสู่เป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์เฉพาะด้านจะต้องดำเนินการโดยคณะกรรมการสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ และผู้กำกับดูแลหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเป็นพลวัต ด้วยการวัดและประเมินผล (Benchmark) ทั้ง ๒ มิติสัมพันธ์* ได้แก่ ด้านประชาชนและสังคม และด้านเศรษฐกิจ



* การวัดผลและประเมินผล เป็นเพียงการยกตัวอย่างเท่านั้น

๖. ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากข้อ ๕

๑) ประชาชนมีความรู้และทักษะทางการเงิน (Financial Knowledge and Skills) เกิดการตระหนักรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการเงินต่อการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน การบริหารจัดการ และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเงิน ฯลฯ

๒) ประชาชนมีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (Attitude and Competent Financial Behavior) ประชาชนมีทัศนคติในการบริหารจัดการทางการเงิน รวมถึงมีวินัยทางการเงิน สามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินได้อย่างเหมาะสม

๓) สร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับภาคครัวเรือน (Household Well-being) รวมถึงสร้างเสถียรภาพให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต

๔) ชีตความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพิ่มสูงขึ้นในภาพรวม จากการสนับสนุนของภาคการให้บริการทางการเงินที่ประชาชนมีความรู้ทางการเงินที่ดีขึ้น ตามแนวทางการประเมินชีตความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล อาทิ WEF IMD เป็นต้น

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ในข้อ ๖

- ๑) กำหนดให้การให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนเป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติ ภายในปี ๒๕๕๙
- ๒) จัดตั้งสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ ภายในปี ๒๕๕๙

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเชิงโครงสร้างสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

	รายละเอียด
ชื่อหน่วยงาน	สถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ (National Financial Literacy Institute: NFI)
วิสัยทัศน์	คนไทยทุกคนมีความรู้ความสามารถในการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและมีวินัยทางการเงิน สร้างความมั่นคงทางการเงินแก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ
พันธกิจ	จัดทำร่างนโยบายการให้ความรู้ด้านการเงินแห่งชาติ (National Financial Literacy Policy) และร่วมวางกลยุทธ์ระดับประเทศเรื่องการให้ความรู้ทางการเงิน (National Strategy for Financial Literacy) เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินพันธกิจของตนเอง แต่ยังคงอยู่ภายใต้แนวทางการทำงานที่มีผลสอดคล้องกัน
บทบาทหน้าที่ ของ คณะกรรมการ	<p><u>เชิงบริหารนโยบาย</u></p> <ol style="list-style-type: none">กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ระดับประเทศ (National Agenda and National Strategy) และแผนแม่บท (Roadmap) เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ทางการเงินกำหนดนโยบายการบริหารงาน และให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมในด้านต่าง ๆประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอการจัดหาทุนแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งอื่นใด เพื่อช่วยในการดำเนินงานของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ <p><u>เชิงการชี้วัดและประเมินผล</u></p> <ol style="list-style-type: none">ควบคุมดูแลการดำเนินงานและการบริหารงานทั่วไปให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ ตลอดจนออกระเบียบหรือข้อบังคับของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติประเมินผลด้วยตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่เหมาะสม โดยอ้างอิงจากการประเมินทั้ง ๓ มิติสัมพันธ์ ได้แก่ ประชาชน สังคม และประเทศชาติให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานประจำปี แผนการเงินและงบประมาณประจำปีของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติเสนอรายงานประจำปีและความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันส่งเสริมความรู้ทางการเงินแห่งชาติ

	รายละเอียด
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none">กำหนดขอบเขตและวิธีการส่งเสริมความรู้ทางการเงินในระดับชาติ เพื่อกำหนดลักษณะบทบาทหน้าที่ ความต้องการ หรือความจำเป็น ตลอดจนจุดช่องว่าง ระหว่างความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องประสานกันอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บท (Roadmap) การให้ความรู้ทางการเงินเพื่อจัดทำข้อมูลด้านการให้ความรู้ทางการเงิน เพื่อนำมาประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ของคณะกรรมการพัฒนาฐานข้อมูลกลางและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ทางการเงิน เพื่อเป็นประโยชน์แก่องค์กร หน่วยงาน และประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง และครอบคลุม
กลุ่มเป้าหมาย	<p>แบ่งเป็น ๓ ระยะ</p> <p><i>Phase I</i> ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานประสานความร่วมมือ (Coordinator) แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในการ ดำเนินการวางแผนและยุทธศาสตร์ระดับชาติ</p> <p><i>Phase II</i> เริ่มพัฒนาโครงการการให้ความรู้ทางการเงินถึงภาคบังคับแก่กลุ่มที่มีปัญหาทางการเงินมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา กลุ่มแรงงานที่มีรายได้น้อย และกลุ่มเกษตรกร</p> <p><i>Phase III</i> ขยายแนวร่วมการพัฒนาความรู้ทางการเงินไปยังกลุ่มอื่น ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none">กลุ่มเอกชนมีนายจ้างกลุ่มอาชีพอิสระกลุ่มภาครัฐกลุ่มเริ่มมีครอบครัวกลุ่มสื่อมวลชนกลุ่มเกษียณอายุกลุ่มลูกหนี้
เงินสนับสนุน	<p>แบ่งเป็น ๓ ส่วน</p> <ol style="list-style-type: none">เงินทุนประเดิมค่าธรรมเนียมที่เก็บจากผู้เกี่ยวข้องรายปีเงินส่วนแบ่งที่เก็บจากรูธรรมทางการเงิน (Levies) (หักเป็น %) เช่น ค่าธรรมเนียม รายได้ กำไรจากผู้ประกอบการ ธุรกิจภายใต้บังคับที่เกี่ยวข้อ เป็นต้น

	รายละเอียด
การวัดผลและประเมินผล	<p>แบ่งเป็น ๒ ส่วน</p> <ol style="list-style-type: none">ประชาชนและสังคม<ul style="list-style-type: none">ค่าเฉลี่ยทักษะทางการเงินทั้ง ๓ ด้านอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มประเทศสำรวจของ OECD (โดย ธพท. ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ)ผลการสำรวจความรู้ทางการเงินของประชาชนทุกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (M2) (โดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลังร่วมกับมูลนิธิ สวค.)หนี้ภาคครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมเศรษฐกิจ<ul style="list-style-type: none">Global Competitiveness Index (WEF) ด้าน Availability of Financial services และ Affordability of financial services อยู่ในระดับ Singapore และ Malaysia BenchmarkingBanking and Financial services (IMD) อยู่ในระดับ Singapore และ Malaysia Benchmarkingสัดส่วนการใช้งบประมาณภาครัฐในการโอบอุ้มภาคประชาชนลดลง
ขอบเขตเนื้อหา	<ol style="list-style-type: none">ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ของการวางแผนการเงินส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงข้อดีและข้อควรระวังของผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินประเภทต่าง ๆส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ รวมถึงความเสี่ยงจากการทำธุรกรรมทางการเงินประเภทต่าง ๆเผยแพร่ความรู้ทางการเงินผ่านสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ รวมถึงสนับสนุนให้กิจกรรมด้านการให้ความรู้ทางการเงิน ดำเนินการได้สำเร็จตามเป้าประสงค์เผยแพร่ข้อมูลการเงินและความรู้ทางการเงิน รวมถึงให้คำแนะนำด้านนี้แก่ประชาชนให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือประชาชนในการบริหารจัดการหนี้ร่วมงานกับองค์กรอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือด้านการบริหารจัดการหนี้
ช่องทางกิจกรรม	<ol style="list-style-type: none">ช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก แอปพลิเคชันต่าง ๆ ฯลฯโทรศัพท์การให้คำปรึกษาเป็นการส่วนตัวสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ช่องทางอื่น ๆ

ตาราง ก หน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประเทศไทย

หน่วยงาน	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย
<p>๑. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย</p>	<p>การดำเนินงานที่ผ่านมา</p> <p>๑. โครงการให้ความรู้ด้านการวางแผนการเงินและการลงทุน</p> <p>๒. โครงการส่งเสริมความรู้ด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ดำเนินการผ่าน ๒ โครงการ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการ happy money (ร่วมกับ สสส.) - โครงการส่งเสริมการออมและการบริหารเงินส่วนบุคคล (ร่วมกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ) <p>๓. โครงการ "เงินทอง ของมีค่า" สำหรับเยาวชน ระดับ ป.๑ - ม. ๖</p> <p>๔. โครงการแข่งขัน "เศรษฐศาสตร์เพชรยอดมงกุฎ : เงินทอง ของมีค่า และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"</p> <p>๕. โครงการ SET Junior Financial Club</p> <p>๖. โครงการ Young Fianancial Star Competition</p> <p>๗. โครงการปัจฉิมนิเทศบัณฑิตยุคใหม่ ใส่ใจการเงิน</p>	<p>๑. ผู้ลงทุน</p> <p>๒. พนักงานในองค์กรต่าง ๆ ทั้งราชการ รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน และโรงงานต่าง ๆ</p> <p>๓. นักเรียนระดับชั้น ป.๑ - ม.๖ จากสถานศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ รวมไปถึงครูผู้สอนและผู้ปกครอง</p> <p>๔. กลุ่มนิสิต นักศึกษา</p>
<p>๒. สำนักงาน ก.ล.ต.</p>	<p>๑. ได้มีการจัดตั้ง "ฝ่ายส่งเสริมความรู้ด้านการเงิน"</p> <p>๒. ขยายขอบเขตการดำเนินงานการให้ความรู้ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยจากเดิมที่มุ่งเน้นให้ความรู้แก่นักลงทุนและผู้มีศักยภาพในการลงทุน (Investor Education) เป็นการให้ความรู้พื้นฐานด้านการบริหารจัดการการเงิน (Financial Literacy)</p>	<p>๑. กลุ่มวัยทำงาน</p> <p>๒. กลุ่มนิสิต นักศึกษา</p>

ตาราง ก หน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประเทศไทย

หน่วยงาน	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย
<p>๓. ธนาคารแห่งประเทศไทย</p>	<p>การดำเนินงานที่ผ่านมา</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยเน้นในเรื่องของ Financial Access Financial literacy และ Consumer protection ๒. ร่วมมือกับสมาคมธนาคารไทยพาณิชย์แห่งประเทศไทยเพื่อความรู้ Financial literacy ๓. การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการให้ความรู้ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - งาน "ปัญญาสู่ความมั่นคงทางการเงิน Financial Wisdom Fair" - งาน Money Expo เป็นการจัดนิทรรศการให้ความรู้ทางการเงิน และรับให้คำปรึกษาทางการเงินแก่ประชาชนทั่วไป - การให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้นำชุมชน นักเรียนนักศึกษาในระดับภูมิภาค อย่างต่อเนื่อง - ร่วมกิจกรรมกับบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) และ บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (NCB) ๔. จัดทำเว็บไซต์ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน (ศคง.) ๕. จัดทำหนังสือเล่มเล็ก (Booklet) เรื่อง "รู้รอบเรื่องการเงิน" 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. กลุ่มลูกค้าที่ใช้บริการของสถาบันการเงินประเภทผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ๒. ประชาชนทั่วไป
<p>๔. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. การอบรมข้าราชการในสังกัดกลุ่มบริหารการคลังและสินทรัพย์ดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ปัจจุบัน 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ข้าราชการในสังกัดกลุ่มบริหารการคลังและสินทรัพย์
<p>๕. ธนาคารออมสิน</p>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. โครงการธนาคารโรงเรียน ๒. โครงการส่งเสริมการออมสำหรับเด็กและเยาวชน ๓. การให้ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการออม ๔. โครงการอาสาสมัครที่ปรึกษาทางการเงินประจำหมู่บ้าน (อส.ง.) ๕. โครงการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> ๑. กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ๒. องค์กรชุมชน ได้แก่ กลุ่มองค์กรที่รวมตัวกันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการดำเนินธุรกรรมทางการเงิน ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - กองทุนหมู่บ้านและสถาบันการเงินชุมชน - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ตาราง ก หน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประเทศไทย

หน่วยงาน	ชื่อโครงการ	เป้าหมาย
	<p>การดำเนินงานที่ผ่านมา</p> <p>๖. งานพัฒนาความรู้และศักยภาพแก่องค์กรชุมชน</p> <p>๗. โครงการ ใช้ทรัพยากรและความร่วมมือระหว่างกัน ของรัฐวิสาหกิจ (Synergy)</p>	<p>- กลุ่มสี่จังหวัด</p> <p>- กลุ่มอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)</p> <p>๓. ประชาชนระดับฐานรากผู้มียรายได้น้อย และอาชีพอิสระ ทั้งเขตเมืองและชนบท</p>
<p>๖. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร</p>	<p>๑. โครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>๒. โครงการพัฒนาศักยภาพด้านการบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน</p> <p>๓. โครงการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกรพื้นที่</p> <p>๔. โรงเรียนธนาคาร</p>	<p>๑. เกษตรกร</p> <p>๒. วิสาหกิจชุมชนที่เป็นลูกค้า อ.ก.ส. และอยู่ในพื้นที่ทั้ง ๗๗ จังหวัดของประเทศไทย</p> <p>๓. โรงเรียนในเขตพื้นที่ดำเนินงานของธนาคารทั่วประเทศ</p>
<p>๗. กรมพัฒนาชุมชน</p>	<p>๑. โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต</p> <p>๒. การพัฒนาผู้เชี่ยวชาญสู่ความเป็นเลิศด้านกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต</p> <p>๓. การประชุมเชิงปฏิบัติการดำเนินการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>๔. ส่งเสริมสุขภาพทางการเงินกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน</p> <p>๕. การส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจัดสวัสดิการ</p>	<p>๑. กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต</p> <p>๒. กรรมการกองทุนแม่ที่ปัญหาความยากจน</p> <p>๓. กรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>๔. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน</p>
<p>๘. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)</p>	<p>๑. โครงการส่งเสริมความรู้ด้านการประกันภัยสำหรับบุคลากรสหกรณ์และเกษตรกร</p> <p>๒. โครงการสร้างเครือข่ายความรู้ประกันภัยผ่านผู้ที่เกษียณดีราชมัวร์</p> <p>๓. โครงการผู้ประกอบการอุ่นใจ มีประกันภัยคุ้มครอง</p>	<p>๑. บุคลากรสหกรณ์ การเกษตร และเกษตรกร</p> <p>๒. นักเรียนนายร้อยตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>๓. ผู้ประกอบการอาคารพาณิชย์</p>

ตาราง ก หน่วยงานที่ส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประเทศไทย

หน่วยงาน	ชื่อโครงการ	
	การดำเนินงานที่ผ่านมา	เป้าหมาย
๙. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	๑. โครงการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน	๑. ฝึกอบรมผู้แทนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๒. สถาบันการศึกษา ๓. หน่วยงานรับผิดชอบให้ความรู้ระบบสารสนเทศ ๔. สถาบันการเงินชุมชนเบื้องต้น
๑๐. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.)	๑. โครงการ กบข. อบรมหลักสูตรการวางแผนทางการเงิน	๑. สมาชิก กบข.
๑๑. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	๑. โครงการให้ความรู้พื้นฐานกลุ่มแรงงานนอกระบบ ๒. โครงการจัดทำเว็บไซต์ข้อมูลการให้ความรู้พื้นฐานด้านการเงินของไทย	๑. กลุ่มแรงงานนอกระบบประกันสังคม ๒. กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ๓. ประชาชนทั่วไป

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ตาราง ข มาตรฐานสาระความรู้ทางการเงินพื้นฐานของหน่วยงานต่าง ๆ

มาตรฐานสาระ	องค์กรที่ให้ความรู้ทางการเงิน										
	ธปท.	กตต./ตลท.	คปภ.	กบข.	สคฝ.	ก.ศึกษาธิการ	ฉ.อิสลาม	ฉ.ทีเอสโก้	ฉ.กสิกรไทย	VISA	
๑. การวางแผนทางการเงิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
๒. การสร้างและการบริหารจัดการด้านรายได้	✓	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	
๓. การออม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
๔. การลงทุน	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	
๕. การบริหารจัดการเครดิตและหนี้สิน	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	
๖. การจัดการความเสี่ยงและการประกันภัย	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	✓	-	
๗. การแก้ไขปัญหาและการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	

ที่มา: มาตรฐานและหลักสูตรความรู้ทางการเงินสำหรับคนไทย, จากการสร้างโดยคณะทำงานมูลนิธิ สวค.

ภาคผนวก ข

คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง

๑. นายสมชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นางสาวพจนีย์ ธนวรานิช	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายไกรฤทธิ์ บุญเกียรติ	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสุทัศน์ เศรษฐ์บุญสร้าง	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายกงกฤช หิรัญกิจ	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๖. นายไพบุลย์ นลินทรางกูร	โฆษกกรรมการ
๗. ศาสตราจารย์พิเศษ กิติพงษ์ อรุณพัฒน์พงศ์	โฆษกกรรมการ
๘. นายจรูญ จิ๋นยี่งเรืองรุ่ง	กรรมการ
๙. นายจิรววัฒน์ เวียงดำน	กรรมการ
๑๐. นายชัยวัฒน์ ลิ้มปวรณณะ	กรรมการ
๑๑. นายชาติ ตั้งจิรวงษ์	กรรมการ
๑๒. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	กรรมการ
๑๓. นายจรัส อัครสุธีรกุล	กรรมการ
๑๔. นายนิมิต สิทธิไทรย์	กรรมการ
๑๕. นายนำชัย กฤษณาสกุล	กรรมการ
๑๖. นางประภา เหวตระกูล ศรีนวลนัต	กรรมการ
๑๗. นางประภาศรี สุฉันทบุตร	กรรมการ
๑๘. พลเอก ประยุทธ์ รัศมีแพทย์	กรรมการ
๑๙. นายพนา ทองมีอาคม	กรรมการ
๒๐. นายพรชัย มุ่งเจริญพร	กรรมการ
๒๑. นายพรายพล คุ้มทรัพย์	กรรมการ
๒๒. นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	กรรมการ
๒๓. นายศิริ จิระพงษ์พันธ์	กรรมการ
๒๔. นายธวัชชัย ยงกิตติกุล	เลขาธิการคณะกรรมการ
๒๕. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม	ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ

